

AMINTIRI DESPRE SCRITORUL ȘI ISTORICUL DUMITRU ALMAȘ

Dr. Ștefan NEGREA

stnegrea@yahoo.com

Abstract: The author recalls a sum of memories from 1941 to 1991 about the writer and historian Dumitru Almaș (1908-1995) - at 100 years from his birth.

Printre colegii de clasă de la Liceul „Petru Rareș” din Piatra Neamț, l-am avut, timp de opt ani (1941-1949), pe unul Gheorghe Ailincăi. Era un băiat simpatic, cuminte și deștept foc, venit din Almaș, un sat, pe atunci al comunei Negrești, aflat la vreo 15 km de Gura Văii, satul meu natal. Ambele sate sunt situate în bazinul Cracăului, afluent stâng al Bistriței. Împrietenindu-mă cu el, am aflat că fratele lui mai mare, „bădia”, era profesor de istorie la Liceul de fete. Fiind și scriitor și-a ales numele Almaș. Așadar, Dumitru Almaș a fost, la origine, un pseudonim literar.

În ultimii ani de liceu (1947-1949), participând la concursuri literare pentru elevi, la nivel de liceu și de județ, am fost premiat și invitat de profesorul de matematică Constantin Borș (alias poetul Lucian Mircea), să particip la ședințele cenaclului literar „Slovă Nouă” din Piatra Neamț, condus de Dumitru Almaș și de el însuși. Așa l-am cunoscut

pe fratele mai mare al colegului meu de liceu, Gheorghe Ailincăi, pe Dumitru Almaș: ca scriitor consacrat, conducător de cenaclu literar, la vârsta de 39-40 ani, în plină putere de creație. Era un bărbat distins și fermecător, care te cucerea cu verbul său scânteietor, când plin de umor, când ironic. Soția mea, Alexandrina Negrea, fostă elevă la Liceul de fete, își mai amintește cum, la lecțiile de istorie, le captiva pe toate colegile cu talentul său de povestitor și de orator.

Ales membru al cenaclului „Slovă Nouă”, în martie 1949, eu n-am ratat nicio ședință la care participa profesorul Almaș. Aveam emoții când, în unele ședințe săptămânale, citeam versuri alături de ceilalți colegi de cenaclu – printre care Ștefan Cazimir (viitorul critic literar și profesor universitar, specializat în opera lui I. L. Caragiale) și Iulian Antonescu (viitorul istoric și muzeolog).

Tot în anul 1949 s-a constituit și la Piatra Neamț o filială a Uniunii Scriitorilor din țara noastră, în care am intrat toți membrii Cenaclului „Slovă Nouă”. *„Înregistrându-se acest fapt, atât de important pentru un modest oraș de provincie, – scria Dumitru Almaș în prefața volumului <Construim> – scriitorii mai în vârstă și mai tineri au ținut să-l cinstească, publicând acest almanah de proză și versuri, rod al activității cenaclului literar <Slovă Nouă> al acestei filiale”. În continuare, Dumitru Almaș explica: „Almanahul cuprinde scriitori mai în vârstă și foarte tineri, de unde caracterul inegal al cuprinsului. Îndrăzneala noastră este justificată prin faptul că am dorit să se oglindească și în lumina tiparului activitatea filialei. [...] De aceea singura noastră mândrie este că, alături de funcționara Tamara Colomeș sau dactilografa Adriana Iateniu scriu muncitori ca V. Voican sau foarte tineri școlari ca Elena Andone, frații Marta și David Kelmer, Șt. Cazimir sau Șt. Negrea; alături de debutanți ca F. Nemțeanu sau N. Pintilie, scriu țărani ca I. Gherasim din Secu-Buhalnița”.*

Primul material din almanah este semnat de însuși Dumitru Almaș. Este vorba de poezia „Primăvara la Piatra Neamț”, scrisă în spiritul vremii, al contrastului dintre bogați și săraci:

*„Altădată, când peste orașul nostru, unde munții se-nfrățesc,
Primăvara se lumina în fiecare floare,
Fluerând, stăpânii fabricilor îmbrăcau pardesiu nou, englezesc,
Iar muncitorii, oftând, scoteau copiii flenduroși la soare.
Atunci, pentru câțiva, primăvara o scriau fluturașii sglobii,
Pentru cei mulți, început de trudă amară era, de noi robii”.*

După bacalaureat, înainte de a-mi lua rămas bun de la colegii de cenaclu, poetul Lucian Mircea mi-a dat o recomandare, spunându-mi: „Este momentul să te pregătești serios pentru viața literară. În toamnă va lua ființă Institutul de literatură și critică pe lângă Uniunea Scriitorilor. Pe baza acestei recomandări te vei înscrie la cursuri și, după șase luni, vei fi printre absolvenții primei promoții”. Eu însă înclinam să urmez Facultatea de biologie, urmând sfatul profesorului meu de naturale, Constantin Garabedeanu, fost student la Iași al savantului Constantin Motaș. La sfârșitul lui august 1950 eram la București. Ce să fac? „*Faber est suae quisque fortunae*”, îl cita uneori tata pe Salustiu. Bine, bine, dar cine-mi spune care-i destinul meu? Biologia sau literatura? Sau poate amândouă? Dar cum? M-a scos din încurcătură doamna Ștefan, secretara Facultății de biologie, care, aflând de dilema mea hamletiană, m-a sfătuit ca o mamă: „Ori biologia, ori poezia; nu alerga după doi iepuri că-i pierzi pe amândoi. Luată în serios, și una și alta îți vor cere întreaga energie, tot elanul. Părerea mea e să te înscrii la noi. Dacă vei simți nevoia cândva să cochetezi cu muzele nu te va împiedica nimeni. Vei lucra doar în natură”. Sfatul secretarei m-a luminat. În fond avea dreptate. Și zicând adio

„fabricii de poeți”, m-am înscris pentru examenul de admitere la Facultatea de biologie. Curând deveneam unul dintre cei douăzeci de băieți printre cele aproape o sută de fete ale primului an.

M-am despărțit cu greu de viața literară din Piatra Neamț, de cenaclul „Slovă Nouă” și, în primul rând, de conducătorii acestuia, Dumitru Almaș și Lucian Mircea. Prins în iureșul muncii științifice în laborator și pe teren, n-am mai găsit timp să-l caut pe scriitorul și istoricul Dumitru Almaș, despre care auzisem că a ajuns profesor universitar, apreciat și îndrăgit de studenți. În schimb, i-am găsit într-o librărie romanul istoric „Neculai Milescu Spătarul”, roman fluviu de aproape 600 de pagini. Așadar, m-am gândit, și-a continuat destinul, îmbinând istoria cu literatura. I-am urmat exemplul, îmbinând, la rândul meu, biologia cu literatura, mai exact scriind cărți „non-fiction”, cu memorii de călătorie („Prin peșterile lumii”, „Exploratori români la tropice”) sau cu viețile romanțate ale unor savanți naturaliști (cartea „Pe urmele lui Grigore Antipa” și numeroase articole de istoria științei). În 1968 am debutat în literatura turistică cu cartea „Drumețind prin Munții Banatului”, scrisă cu L. Botoșăneanu (care a avut două ediții), urmată de „Peșteri din România - ghid turistic” (1984), scrisă împreună cu Tr. Orghidan, Gh. Racoviță și C. Lascu, apoi încă trei volume scrise în colaborare cu Alexandrina Negrea: „Din Defileul Dunării în Cheile Nerei” (1996), „Ad aquas Herculi Sacras” (2002) și „Din Cheile Carașului pe Semenic” (2004).

Prin anii '80, soarta a vrut să ne regăsim la mare, plimbându-ne în fapt de seară pe faleza stațiunii Eforie Nord. El, cu soția sa, fostă profesoară de chimie la Liceul de fete din Piatra Neamț, iar eu cu a mea, fostă elevă a ei. Bineînțeles, ne-am îmbrățișat și ne-am plimbat îndelung, evocând întâmplări de la cenaclul literar și retrăind astfel atmosfera culturală din anii tinereții. Apoi, seară de seară,

am continuat întâlnirile pe faleză, iar la despărțire am făcut schimb de cărți de vizită pentru a nu pierde iar legătura la București. Dar „lumea e mică”, spune o vorbă din popor. Nu mult după episodul de la Eforie Nord, soția mea s-a întâlnit cu doamna Ailincăi... în holul blocului în care locuim! Cu surprindere a aflat că nu la noi venea, ci la un coleg chimist cu care pregătea o lucrare în colaborare pentru o sesiune științifică. Cu acest prilej ne-a invitat să venim la ei în vizită. Locuiau într-un bloc pe strada Colței nr. 23 (fostă Bolintineanu) la etajul 2, apartamentul nr. 9. Exact sub acest apartament, era cel al poetului Nichita Stănescu. Am mulțumit pentru invitație și, la data stabilită, am sunat la ușa apartamentului soților Almaș. Ca să nu venim cu mâna goală, am adus în dar cărțile mele de literatură „non-fiction”.

Cititul acestor cărți a avut un efect neașteptat. Dumitru Almaș m-a îndemnat să depun o cerere la Asociația Scriitorilor din București. I-am spus că la fel m-au îndemnat și alți scriitori, printre care poetul Gheorghe Pituț și romanțierul Paul Anghel. Întrebând însă pe Vasile Andru (președintele Secției de proză a ASB din 1990) despre șansa de a fi acceptat ca membru, acesta mi-a spus că sunt admiși doar scriitorii de literatură „fiction” – cei de literatură „non-fiction” fiind respinși. Culmea este că Vasile Andru, efectuând ulterior călătorii prin lume, și-a schimbat părerea, scriind el însuși literatură „non-fiction”. Față de această discriminare între cele două categorii de scriitori, n-am dat curs îndemnului de a depune cerere, nu mi-am schimbat părerea! Merită totuși să redau câteva fragmente din recomandările lui Dumitru Almaș și Paul Anghel care aveau darul de a depista talente și a le încuraja:

„Mă simt dator să dau această recomandare domnului Ștefan Negrea pentru primirea în conclavul scriitorilor români, pentru că fac parte din cei care, acum patru decenii, l-am îndemnat să scrie și să publice proză. Am descifrat, încă din anii de liceu, că

este înzestrat cu puterea și talentul de a mânuși condeiuși și de a da valențe artistice cuvântului, Și, deși și-a făcut o carieră științifică, ajungând unul dintre speologii noștri binecunoscuți în țară și în străinătate, nu s-a depărtat de arta literară. Dimpotrivă, cărțile sale „Drumetii prin Munții Banatului”, „Prin peșterile lumii”, „Expediționari români la tropice” sau „Pe urmele lui Grigore Antipa”, cred că-l consacără pe Ștefan Negrea nu numai ca om de știință ci și ca scriitor, care știe și izbutește admirabil să lumineze întunecimile peșterilor cu puterea scăpărătoare a artei literare. Domnia sa este un recunoscut cercetător și pentru că tot ceea ce descoperă știe și poate să expună cu precizia cuvântului, încălzită și luminată de flacăra artei literare. Întâmplările din viața de cercetător și călător, ca și descrierile din natură redade expresiv, îl înscriu pe Ștefan Negrea ca pe un urmaș demn al lui Simion Mehedinți ori G. Vâlsan. Și, după cât se știe, ei au onorat cu talentul și creațiile lor tagma scriitorilor. De aceea, repet, mă simt dator să-l recomand, cu toata căldura, a fi primit în rândul membrilor Uniunii Scriitorilor. Dumitru Almaș, 14 sept. 1990”.

La rândul său, Paul Anghel scria: „Recomand intrarea în Uniune a dlui Ștefan Negrea, om de știință de prestigiu internațional, biospeolog, autor de multe cărți și contribuții științifice în reviste și publicații, din următoarele motive: dl Ștefan Negrea a debutat ca scriitor în 1949, într-un cenaclu literar. În paralel cu munca științifică, de autoritate, care l-a consacrat, domnia sa a desfășurat și o prodigioasă activitate propriu-zis literară, pe care a comunicat-o sporadic.

Dl. Ștefan Negrea dovedește, prin cărțile sale tipărite: „Prin peșterile lumii”, „Expediționari români la tropice” și „Pe urmele lui Grigore Antipa”, veritabile calități de scriitor într-un gen puțin cultivat la noi, jurnalul existențial, literatură non-fiction, gen în care s-au ilustrat un Thor Hayerdal, un Nansen sau un Amundsen, un Emil Racoviță, un Simion Mehedinți sau un Ion Simionescu.

Acest gen rarissim, fiindcă rari sunt oamenii care să întreprindă mari expediții de cunoaștere, pe care să le și

povestească, are norocul să fie din nou reprezentat la noi, prin domnia sa, prin cărțile pe care le-a semnat. Sunt cărți de veritabilă literatură, pe care le-am citit și conspectat cu entuziasm. Calitatea literară ține nu de artificiile discursului ci de trăire, de cunoaștere, o cunoaștere ajunsă la momente revelatorii. Dl. Ștefan Negrea ne împărtășește lucruri pe care nu le-a mai trăit nimeni.

În consecință îl recomand pe dl Ștefan Negrea ca membru definitiv al corpului nostru profesional care trebuie să se îmbogățească cu oameni de excepție. De ce să avem între rândurile noastre un matematician, un logician, un informatician, un medic sau zece medici (toți scriitori) și de ce nu un biospeolog? Ce-am face dacă ne-ar cere intrarea Emil Racoviță? Ștefan Negrea este azi un Emil Racoviță. Paul Anghel, 13 august 1990”.